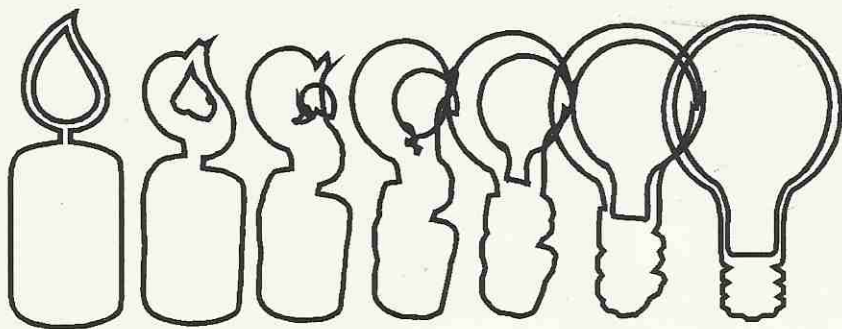

A Munkabizottságtól a Társaságig

A Világítástechnikai Társaság előtörténetéről

Századunk elején a mai korszerű villamosipar kialakulásának kezdeteinél – de már a múlt század második felében folyó elektrotechnikai kutatások és felfedezések során is – a fejlődés egyik legfontosabb hajtóereje a mesterséges világítás gazdaságos és hatékony megoldásának igénye volt.

Évtizedeken keresztül a világítás képviselte a legnagyobb arányt a fogyasztói lehetőségek között, vagyis a megtermelt villamos energia eladásának piacán a világítási célú kereslet volt a legfontosabb. Ezért az elektrotechnikai szakma részeként volt jelen a világítástechnika. Ez a helyzet mind a mai napig változatlan még akkor is, ha ma már a villamosenergia felhasználásában az ipari célok messze túlnőttek a világítási igényeken.

A hazai elektrotechnika kialakulásakor a szakmában tevékenykedők létrehozták, más ipari területeket is megelőzve, társadalmi szervezetüket az információcsere, az érdekvédelem, a szabványosítás, továbbá más közös célok érdekében, és megalapították 1900-ban a Magyar Elektrotechnikai Egyesületet.

A bevezetőben elmondottaknak megfelelően az Egyesület munkájában is hasonló hangsúllyal jelent meg a világítástechnika. Előadások, az Egyesület folyóiratában híradások, cikkek mutatják a tevékenységet. Érdekes, hogy a 20-as, 30-as években az Egyesület kiadásában külön füzetekként megjelenő 20-30 oldalas értekezések is megjelentek a kor legújabb világítástechnikai problémáiról és eredményeiről, az akkori legkiválóbb világítás-

technikai szakemberek tollából. Például ilyenek voltak Szigeti György akadémikus „A fémgőzlámpáról”, Bródy Imre „A kryptonlámpa”, Urbanek János akadémikus „A gazdaságos fénykeltés lehetőségei és korlátai” című munkái vagy Wilhelm Gusztáv a napi munkát segítő, a világítás-technika gyakorlatával foglalkozó füzetei.

A második világháború után ugyanúgy jelen volt az Egyesületi életben a világítás-technika, mint korábban. Ekkor az Egyesület három Szakosztályra szerveződött, úgy mint Erősáramú-, Gyengeáramú- és Szerelési Szakosztály. Később a Gyengeáramú Szakosztály Híradástechnikai Tudományos Egyesület néven kivált. A világítás-technikai témák a Szerelési Szakosztályhoz tartoztak, amelyet aztán Villamos Berendezések Szakosztálynak, még később, 1955-től, Villamos Fogyasztói Berendezések Szakosztálynak neveztek.

Az Egyesületben felmerülő világítás-technikai problémák tükrözték a gazdasági élet, az újjáépítés prioritásait. Ez időben különösen sokszor találkozhatunk bányavilágítással, az építőipar világítási feladataival, majd 1954-ben a mezőgazdaság világítási kérdéseivel, faluvillamosítással foglalkozó cikkekkel, munkákkal. Ugyancsak az 1950-es évek jellemző témája a fénycső elterjesztését és alkalmazását elősegítő cikkek, előadások, mint új technikának a bevezetése és az új iránti ellenállás leküzdésének segítése. A fénycsöves világítás legnevesebb propagálói Ziperovszky Ferenc és Faragó György, később Gács István voltak.

Az 1953 augusztusában megindult Villamosság folyóirat, amely az elektrotechnika gyakorlatával foglalkozott, már első számai egyikében Világítás-technikai rovatot kezdeményezett, ami ugyan mint önálló rovat hamarosan eltűnt, de a folyóirat folyamatosan közölt világítás-technikai cikkeket. A lap főszerkesztője Gregor Aladár volt, aki már 1940-ben a

Jesch-féle Gyakorlati Elektrotechnika kézikönyv világítás-technikai fejezetét írta, és aki 1971-ben bekövetkezett haláláig a világítás-technika egyik vezetője volt az Egyesületben.

Az 1950-es évek derekán Lámpatestek és Fényforrások Munkabizottság alakult a Villamos Fogyasztói Berendezések Szakosztály keretében dr. Sziráki Zoltán vezetésével. A Munkabizottság kórházvilágítás, lakásvilágítás, ipari világítási kérdésekkel foglalkozott és munkája egyre inkább kiszélesedett. Csak példának említhetjük meg, hogy 1956-ban javasolták:

a világítás-technika oktatását külön tárgyként a Műszaki Egyetemen

korszerű világítás-technikai kézikönyv megjelentetését

a Világítás-technikai Állomás független világítási intézménnyé alakítását,

1959-ben pedig a hatékonyabb világítási ismeretterjesztő propagandát a rádió, TV felhasználásával. Vajon melyik téma nem időszerű ma is?

1956 tavaszán, miután az Egyesült Izzó Rt – a Híradástechnikai iparághoz tartozott – a Tárcaközi Híradástechnikai Tanács kérésére az Egyesület szakértőbizottsága Faragó György vezetésével tervezet dolgozott ki a hazai világítás-technika komplex fejlesztésére.

A széleskörű munka következményeképpen 1959-ben Világítás-technikai Szakcsoport elnevezéssel a Munkabizottság kivált a Villamos Fogyasztói Berendezések Szakosztályának kötelékéből és önálló egyesületi egység lett.

1960-tól pedig az Egyesület 3 Szakosztálya és 3 Szakbizottsága egyikeként, mint Világítás-technikai Szakbizottság működött egészen 1990-ig.

Az újonnan megalakult Szakbizottság újjáválasztott elnöke, dr. Sziráki Zoltán vezetése alatt egyre szélesebbkörű és hatékonyabb munkát végzett. A vezetőség

munkájában a világítási szakma kiválóságai vettek részt, többek között dr. Urbanek János, Somkúti Adolf, Gregor Aladár, Gács István. A hagyományos tevékenységeken kívül – előadások, klubnapok, tanulmányi kirándulások – melyek a mai napig is folytatódnak, 1961-ben megrendezték az első Világítástechnikai Konferenciát, amelyen négy külföldi előadó is részt vett, élve az országban egy hülől politikai légkör adta lehetőséggel. A következő konferencián, 1966-ban egészen kiváló színvonalú előadások hangzottak el. Ez alkalommal ismertette először Gergely Pál a világítástechnikai számítások számítógépes módszereit, melyek elterjesztésében később is úttörő szerepet játszott. A Szakbizottság 1970-ben rendezte meg legnagyobb szabású konferenciáját „Fény és szín az ember életében” címmel. A közel négyszáz résztvevő között száz külföldi volt, az elhangzott 60 előadásból 20-at külföldiek tartottak, és olyan neves, nemzetközileg vezető szerepet betöltő szakemberek vettek részt, mint a holland J. Jansen, a francia M. Dérribéré vagy a német J. Krochman.

Általában elmondhatjuk, hogy a 70-es években a Világítástechnikai Szakbizottság igen nagy fejlődést ért el, kis túlzással akár „aranykorszaknak” is nevezhetnénk ezt az időszakot. Szinte minden területen erősödött a tevékenység.

A Villamosság folyóiratban 1972-ben indult újra a Világítástechnika rovat a Szakbizottság gondozásában, ahol évi kb. 100 oldalnyi publikáció jelent meg. Ez a hagyományos rovat az Elektrotechnikai c. lapban mind a mai napig tovább él.

Az oktatás területén is sikerült jelentős eredményeket elérni. 1972-ben szervezték meg az első fénymérési tanfolyamot, melyet aztán több is követett. A tanfolyamra igen jó színvonalú jegyzet jelent meg, ami hézagpótló volt a magyarnyelvű világítástechnikai irodalomban, és amelyet

a mai napig is jól lehet használni. A 70-es évek derekán a Szakbizottság kezdeményezésére és hathatós támogatásával jött létre a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán a világítástechnikai posztgraduális képzés, ami ma már kétéves tanfolyammá bővülve diplomát is ad.

Az 1970-es évek fellendülésének kétségkívül egyik fontos tényezője volt, hogy ebben az időben váltak elérhetővé alapvető világítástechnikai eszközök, mint a nagy nyomású nátrium- és fémhalogénlámpák. Az új műszaki megoldások elfogadtatásáért – ahogy az 50-es években a fénycső esetében történt – most is meg kellett küzdeni, bár ez esetben nem annyira az újjal szembeni ellenállás legyőzése volt a feladat, hanem sokkal inkább az új fényforrások szakszerű felhasználásának megtanulása. Ebben a folyamatban a Szakbizottság a legfontosabb fórum volt, ahol a szükséges információcsere megvalósult, ahol előadások, cikkek születtek és tanulmányi kirándulásokat szerveztek a létrehozott köz-, sport- és díszvilágítási berendezések megtekintésére és megvitatására. (Például 1971-ben a Népstadion új fémhalogénlámpás világítására, 1972-ben az első hazai nátriumlámpás közvilágítás elemzésére az Alkotmány utcában, stb.)

Rendszeressé vált a kapcsolat az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottsággal is, ahol felismerték a Szakbizottságban felhalmozódott szellemi erő lehetőségét és az OMFB tanulmányok megírására és megvitatására a Szakbizottság képviselőit vették igénybe. Legjellegzetesebb példája volt ennek 1974-ben „A világítás jövője Magyarországon” tanulmány elkészítése kb. 400 oldalon, két kötetben megjelentetve és mintegy 300 résztvevővel a Szakbizottság által rendezett Konferencián megvitatta.

Volt ereje a Szakbizottságnak ezidőben időszakos munkabizottságok munkájának igénybevételével egy-egy érdekes műszaki

tanulmány megírására és önálló kiadványként történő megjelentetésére. A teljesség igénye nélkül, ilyen kiadványok voltak: A gyalogos aluljárók világítása, A közvilágítási berendezések érintésvédelme, A nátriumlámpás közvilágítás c. tanulmányok.

Ugyancsak ez időszakban indultak meg az u.n. megbízásos munkák, melynek során egy külső cég vagy hatóság megbízása alapján a Szakbizottság tagjaiból alakult munkacsoport egy-egy konkrét műszaki kérdés megoldására vállalkozott térítés ellenében. Az adott időben ez fontos lehetőség volt a munkában résztvevőknek és az Egyesületnek is anyagi és erkölcsi szempontból egyaránt. A legnagyobb ilyen jellegű munkák voltak pl. a Fővárosi Tanács kérésére az egész budapesti közvilágítás felmérése és díszvilágítási tanulmány készítése, vagy később a MÁV megbízására tanulmánysorozat készítése a vasútvilágítás kérdéseiről, továbbá fénymérések készítése a zalai olajmező kútjainak világításáról és fejlesztési tanulmány írása.

A tárgyalt időszakban a szakbizottság munkájának jelentős része állandó munkabizottságokban folyt. A munkabizottságok közül ki kell emelni a közvilágítási munkabizottságot, melyet a 60-as évek végén Dr. Gelléri Emil alapított és több mint egy évtizeden keresztül vezetett. E munkabizottságnak tevékenységét kísérte a legszélesebb körű figyelem. A munkabizottság minden évben egy másfél napos ülést szervezett évenként változó helyszíneken, ahol az aktuális közvilágítási problémákat megtárgyalták. Az első ilyen ülés 1970-ben Szegeden volt. A huszonötödik pedig 1994-ben Sopronban. Az üléseken a részvétel egyre bővülő, mert egy ilyen közvilágítási ülés kb. 150 szakembert vonz.

1976-ban változás állt be a Szakbizottság vezetésében. Az elnöki tisztségéről Dr. Sziráki Zoltán lemondott és az új el-

nök Gergely Pál lett. Itt kell megragadni az alkalmat Dr. Sziráki Zoltán elvülhetetlen érdemeinek hangsúlyozására, akinek páratlan kitartása és zseniális szervező-készsége a Világítástechnikai Szakbizottság megalakulásának és munkájának egyik legfontosabb alapja volt.

Az 1970-es évek végén és a 80-as években a hagyományosnak mondható rendezvények továbbfolytatása mellett új feladatok megoldására is maradt erő. Ebben az időben indult meg az évente rendezett Világítástechnikai Ankét szervezése, mely mind a mai napig az év fő eseményének tekinthető a Szakbizottság életében. Az első ankétot éppen 20 évvel ezelőtt, 1976-ban az ipari világítás tárgykörében rendezték. A későbbiek folyamán is tematikus ankétokat szerveztek (beltéri világítás, közvilágítás, közlekedési világítás), majd később ez a specializálódás megszűnt.

A 70-es évek végén a Szakbizottság megvalósult világítási berendezésekre pályázatokat írt ki. A nagy népszerűségnek örvendő verseny ösztönzőleg hatott a minél színvonalasabb berendezések létrehozására.

A 80-as években a korábbihoz képest jelentősen erősödött a Szakbizottság kapcsolata a Nemzetközi Világítástechnikai Bizottság egyes részlegeivel. Munkabizottságok, divíziók tartottak üléseket Magyarországon a Szakbizottság szervezésében. Közülük a legnagyobb lélegzetű rendezvény 1986-ban a 4. divízió ülése (köz- és közlekedésvilágítás) volt Budapesten, amihez magyar és nemzetközi előadásokkal szeminárium is csatlakozott.

A 80-as évek tevékenységének csúcspontja az 1989 októberében Budapesten a Vigadóban megrendezett VI. Luxeuropa Konferencia volt, ahol mintegy 200 külföldi vendéggel valóban nemzetközi színvonalú szervezéssel, nagy sikert aratott a Szakbizottság. Ezzel a rendezvénnyel

megszerzett nemzetközi tekintélyünk a mai napig megnyilvánul a nemzetközi szakmai életben.

Az egyre magasabb színvonalú munka eredményeképpen 1990-ben a Szakbizottság az Egyesület önálló Szakosztályává alakult és ezzel egyidőben a Világítástechnikai Szakosztály vezetését Gergely Páltól, mint szakosztályi elnök e sorok írója vette át.

Az 1990-es évek elején a hagyományos rendezvények megtartása mellett a legfontosabb feladatként jelentkezett a Szakosztály szerepének és működési feltételeinek kialakítása a gazdasági környezetben végbe ment hatalmas változásoknak, a piacgazdaság létrejöttének körülményei között. A hirtelen kiélesedett érdeklentétek bár néha okoztak eddig nem tapasztalt sűrűlődásokat, mégsem tudták kérdésessé tenni a színvonalas munka továbbfolytatását.

1993-ban az erősödő üzleti szellem jegyében, a Szakosztály kezdeményezésére és együttműködésével létrejött a budapesti tavaszi Industria vásáron az önálló pavilonban elhelyezett Luxexpo kiállítás több, mint 40 hazai és külföldi kiállítóval. A Luxexpo sikere nemcsak az egyre bővülő kiállítói körben, hanem az itt elérhető publicitásban is – a TV-ben és rádióban kapott nyilvánosságban – mérhető. Az utóbbi években a kiállításához nagy sikerű gyermekrajz pályázat is tartozik, melyet a világítás témakörében írnak ki és széleskörű szponzorálással jutalmaznak. Az utóbbi évek eredményének könyvelhető el az egyre erősödő nemzetközi kapcsolatrendszer, például a német egyesülettel kötött együttműködési szerződés. Rendszeressé vált szintén az üzleti megfontolások erősödése nyomán különböző vegyesvállalatok és újonnan alakult cégek termékbemutatója a Szakosztály égisze alatt.

A Villamosság című lap megszűnésével a

Világítástechnika rovat az Elektrotechnikában folytatta megjelenését és a Szakosztály kezdeményezésére és harcának eredményeképpen tudtuk elérni, hogy a világítási cikkekhez méltó papírminőségben, színes képekkel illusztrálva, színvonalas formában folytatódjék a rovat.

Az egyre fejlődő munka egyre nagyobb tekintélyt adott a Szakosztálynak egy olyan időben, amikor más egyesületi területeken a gazdasági élet átalakítása miatt a társadalmi munkában is nehézségek támadtak. A jó munka alapján felmerült a Szakosztály társasággá alakulása a MEE keretein belül, de annak önálló társult tagjaként.

E növekvő tekintély jele volt, hogy az utolsó években a Szakosztály munkáját az Egyesület a díjak odaítélésének arányaiiban is elismerte. Az elmúlt 45 évben összesen 31 díjat kaptak a világítási szakemberek, amiből az utolsó öt évre 15 díj jutott.

1994-ben a Szakosztály új elnöke Pollich János lett, akinek előkészítő munkája alapján egy évvel később 1995 novemberében megtartották a Magyar Világítástechnikai Társaság alakuló közgyűlését és a Társaság hivatalosan is megalakult Pollich János elnökletével.

Őszintén reméljük, hogy e cikkben felvázolt fejlődés a jövőben is töretlen lesz és a Magyar Világítástechnikai Társaság a legfontosabb tényezője és katalizátora lesz a magyar világítási kultúra fejlődésének, elterjesztésének, mely kultúra hagyományosan nemzetközi eredményeket is képes volt felmutatni.

dr. Horváth József